

# A rendszerszemlélet

Dr. Komlósi Piroska, docens

Károli Gáspár Református

Egyetem

# Tudományos paradigma

- Egymás működését kölcsönösen befolyásoló elemek egysége.
- Rendszerező elv a megfigyelt egység szerkezetére, folyamataira, működésének szabályaira vonatkozóan.
- XIX.sz.: zárt rendszerek elve, miszerint anyagból, energiából és információból állnak, s hiányuk esetén entrópia lép fel.

XX. sz.:a természettudományok fejlődése a nyitott rendszerek paradigmájához vezetett.

**Wiener(1954):** kibernetika, az önkorrekció tudománya (múltbeli infók jövőbeli hatása)

**Ludwig von Bertalanffy (1968):** az élő rendszerekben hasonló szabályok működnek.

„General Sysytem Theory”

# Palo Alto-i iskola

A társadalomtudományokban (antropológia) is felismerik a rendszerszerű működést.

Bateson, G.: interdiszciplináris teammel a kommunikációkutatásuk fókusza: a tartalom helyett a reláció és a „pattern”.

A rendszerek egyensúlyát a szimmetrikus ill. komplementer kommunikáció erősíti.

# Ludwig von Bertalanffy

Általános rendszerelmélete összegező.

(„General System Theory” 1968. )

Az általa leírt szabályszerűségek a családok működésében is felismerhetőek.

A családterápiában sikerrel alkalmazzuk a rendszerszemléletet (Walsh, Froma, 1982 )

# 1. Cirkuláris okság

- A rendszer egyetlen elemének változása kihat a rendszer valamennyire elemére.

Például:

- biológiai fejlődés okozta változás  
(iskolás korba lépés, kamaszkori válságok)
- környezeti hatások  
( munkanélkülivé válás, elköltözés )

## 2.Hierarchikus struktúra

A rendszerek struktúrája mindig hierarchikus:

- Vezető elem: irányító, felelős döntéshozó,
- Alrendszerek:funkcionális egységek.

A családban: házastársi -, szülői -,

gyermeki-, ödipális -, nemi-,

nagyszülő-unoka alrendszerek

- Az alrendszerek közötti határok működése döntően befolyásolja a rendszer hatékonyságát.

# A határok működéséről

A határok az **áteresztésük** mértékének változásával alkalmazkodnak az aktuális helyzethez:

- beengednek szükséges információkat
- védekezésül elzárkóznak a fenyegetők elől
- kiengednek, jelt adnak a környezetüknek



# A határok feladatai

- **Szabályozza** a ki- és bejutó információkat.  
(„Lehet, hogy leépítés lesz a cégnél!, De még ne mondjuk el se a gyerekeknek, se anyádéknak!”)
- **Megszűri** a rendszert fenyegető hatásokat.  
(„Köszönjük a kölcsönt, de megpróbáljuk magunk.!”)
- **Összetartja** a belső erőket.  
(„Most nem tudunk kölcsön adni, hisz itt a karácsony”)

# A határok működése

- A rendszer **fejlődésével** együtt alakul ki.  
( a stabilabb kötődés nagyobb határ-átjárást is elbír )
- A rendszer **irányítja** a működését (feed- back).  
( ha a változás engedélyezett, kinyílik)
- Hatékonyságához **rugalmasság**/tolerancia kell.  
(a belső biztonságérzés teszi lehetővé )

- **Rigiddé válása** : ( vészhelyzet kontrollálása céljából, mint a várak hídjainak felhúzása)
- **Túlzott átjárhatóság** ( túlzott kinyílás, beengedés, „fűtől-fától tanácskérés”)
- **Inadekvát működés** ( kaotikus jelzések a rendszerből: hol kér, hol elutasít )

# Terápiás meggondolások a határok kezelésére vonatkozóan

- **Diagnosztikus értékű** információk a határok működéséről: a rendszer aktuális állapotára utal, regresszióban inadekváttá ( túl zárt vagy túl nyitott ) válhat.
- A **terápiás tervhez** értékes információt szolgáltat (pl. összemosódás vagy merev elszakadás feldolgoztatása)

- Megérthető az **alrendszerek viszonya** a határok működésén keresztül (főleg a szülő-gyermek viszony)
- A rendszer működésének megerősítésében elengedhetetlen hogy **tudatosan dolgozzunk a „határvédelemmel”**.

# 3. Nonszummativitás

Az egész több, mint a részek összessége

$2+2=5$  *synergia* (kohézió, konstruktív )

$2+2=3$  *destrukció* (diszfunkció, széthúzás )

# 4. Homeosztázis

- Minden rendszer igyekszik az **egyensúlyi állapotát, a status quot, megőrizni.** (Pl.a családi normák, állandóságra törekvés, a normáktól való eltérés kontrollálása )
- A változás bizonytalansággal fenyegető, aminek a rendszerek ellenállnak.

# 5. Autoreguláció

- A rendszer **önszabályozó funkciója** hivatott eldönteni, hogy a változást engedélyezi-e, vagy nem.
- A visszacsatolási rendszer (feed-back mechanizmus) lehet
- **NEGATÍV**= a változást nem engedélyező
- **POZITÍV**= a változást engedélyező, vállaló



# 6. Ekvifinalitás

A rendszerben zajló legkülönbözőbb folyamatok is vezethetnek ugyanahhoz a végeredményhez.

# 7. Morfogenezis

Az adaptáció ill. fejlődés érdekében a rendszer szerkezetében is kell változás. A rendszer képes önmagából új struktúrát kialakítani a túlélés érdekében, ha krízisek lépnek fel.

# 8. Működési sajátosságok

- Kommunikáció: minden viselkedésmód kommunikáció is (viszonyszabályozó)
- Családi szabályok: rejtettek, kevés számúak, ismétlődő interakciókban jelennek meg
- Nyitott rendszer – zárt rendszer

# Javasolt irodalom

1. Goldenberg H. és I.: Áttekintés a családról  
Animula, Bp. 2008. I. kötet 1, fejezet
2. Hézser Gábor: Miért? A rendszerszemléletű  
lelkigondozásról..  
Kálvin K. Bp. 2002. (Kiadó honlapjáról letölthető)
3. A. Brandl –Nebehay, B. Rauscher-Gföhler,  
J. Kleibel-Arbeithuber (szerk.):  
Rendszerszemléletű családterápia. Alapok,  
módszerek és aktuális trendek. Párbeszéd,  
Budapest, 2007.